

Czas wolny w procesie komunikacyjno-pedagogicznym

Prof. dr hab. Juraj Plenković – CHORWACJA

Absolwent Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zagrzebiu. Pedagog, socjolog, znawca organizacji i zarządzania, politologii, ekologii humanistycznej. Pracownik wielu ośrodków uniwersyteckich i stażysta m.in. na Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Gdańskim, Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, Uniwersytecie Rzeszowskim. Prowadzi badania w wielu obszarach nauki. Organizator wielu kongresów i konferencji naukowych, przewodniczący Rady Naukowej. Autor 4 podręczników, 15 monografii, ok. 400 artykułów naukowych, redaktor naukowy 19 publikacji zwartych, członek rad naukowych, w tym 3 o zasięgu międzynarodowym. Członek wielu organizacji naukowych i społecznych.

Czas wolny jest ogólnym problemem społecznym, który wymaga gruntowny przystęp nie tylko w instytucjach wychowawczo-naukowych, lecz i we wszystkich innych formach życia i pracy. Czas wolny nie jest to stan, lecz trwały proces, w którym nieustannie zderzają się modele przeżytych pojęć z nowymi potrzebami wychowywania dzieci, młodzieży i obywateli.

Nie znając historycznego uwarunkowania, w którym czas wolny powstał, jako niezależna część rozwoju naukowo-technologicznego i jego znaczenia w rozwoju społeczeństwa, byłibyśmy niewystarczająco elastyczni, gdy w nowych modelach korzystania aktywności w wolnym czasie nie podkreślilibyśmy humanizujący rozwojowy udział samodzielności, potwierdzenia osobistości i twórczości. Czas wolny, względnie działalności w czasie wolnym ważnym są czynnikiem efektywności wychowania u znaczeniu ogólnym, a szczególnie w wychowaniu dzieci i młodzieży.

Dla postępu bardziej jakościowego i treściowego spędzania czasu wolnego potrzebna jest systematyczna praca nad wychowaniem dla czasu wolnego, na jego korzystanie, rozwijając potrzebę jego

zastosowania we wszystkich możliwych modelach działalności, w których dochodzi do wyrazistości wolność osobista, wybór i samoaktywność.

Bodźce wychowawcze powinny przerosnąć w trwale przyzwyczajenia tak żeby asie czas wolny jak najlepiej organizowało i funkcjonalnie korzystało. Wciąż istnieje dość błędzenia, gubienia czasu, niewystarczającej organizacji, bez motywacji aktywności, nieinformowości, niezaradności (...) tak że wielu z nich spędza czas niezorganizowano, nieplanowo i nieefektywnie.

W tym kontekście powinno się podjąć konkretne społeczne i osobiste posunięcia w treściwym, organizacyjnym, planowym, kadrowskim, materialnym względzie, żeby aktywności w czasie wolnym powstały integralnym czynnikiem wy-

chowania, kształcenia, kultury, nauki (...) i całokształtu rozwoju gospodarstwa wewnątrz systemu wychowawczego.

Czas wolny, jako orkiestra muzyczna. Gdy ją prowadzi dobry dyrygent, ona dobrze gra i, odwrotnie, gdy niema dyrygenta, wtedy orkiestra jest niezharmonizowana i niesymfoniczna. W pedagogii czasu wolnego role dyrygenta w orkiestrze ma wychowawca jako komunikator, animator, terapeuta, organizator, akcelerator, strateg demokratyczny, inicjator i invigilator. Wychowawca stale będzie zachęcał, motywował, zapalał i naprowadzał uczniów żeby odkrywali sami siebie i swoje sposobności, żeby je rozwijali i tak się urzeczywistniają jako osoby.

W indywidualizacji i poszukiwaniu samego siebie widzi wyjście z dzisiejszej sytuacji H. Lefebvre, gdy mówi: „Pedagogiczne i kulturalistyczne złudzenie w świecie współczesnym leży na fikcjach, które przyłączają się starym prawnym, ideologicznym i politycznym fikcjom, które przypisują kumulatywny charakter sensytywności, emotywności, efektywności. Widoczne jest że to złudzenie i jej efekty mogą się najlepiej zauważyć w dziedzinie sztuki (i swobodnych aktywności).

Według tego starego schematu życia wszystko się mnoży: świadomość, uczenie i tak się utrzymuje że w ten sposób pobudza siłę twórczą lub też, że techniki zamienia spontaniczność (...). Nic z tego. Gromadzenie czynów, uświadczeń, technik, z towarzyszącą ogromną konsumpcją, tylko wyniszczają człowieczeństwo. W komunikacyjno-pedagogicznym procesie trzeba zaczynać jak od sokratowskiej majeutike, która szuka i znajduje jednostkę. Odkryć go w nie-

świadomym organizmie – to jest pierwsze i ostatnie poruczenie zdrowej pedagogii czasu wolnego.

Jeżeli i kiedy się to zdarzy, połowa sukcesu jest osiągnięta, gdyż wtedy sama jednostka dalej prowadzona jest potęgowaniem własnych twórczych aktywności, którymi dochodzi do sensu życia. On wie, kim jest i co powinien zrobić żeby wypełnił nie tylko wolny czas, lecz urzeczywistni siebie żeby „nie szedł mały pod gwiazdami“.

Pedagogiczne pouczenie wychowawcy jest takie, że każdy człowiek ma pewne zalety i pewne zdolności. Dlatego nie możemy wychowywać go, jako człowieka wszystko wiedzącego, lecz należy znaleźć jego najsilniejszy punkt i należałoby około tego punktu wszystko koncentrować: wykształcenie, profesje i aktywności wolnego czasu. Człowiek wtedy szybciej rozwija się i dojrzewa jako autonomiczna osoba, której nie jest już potrzebny opiekun, gdyż on może sam siebie wodzić. Nie będzie wtedy więcej wpadał w kryzysy i destrukcje, lecz będzie stale budował swoją osobistą linię, jako mikrokosmos w makrokosmosie.

Z tych ogólnych stanowisk wynika, że wychowawca w pedagogii czasu wolnego musi się kształtować, jako dobry komunikator (zamiast wyłącznego wykładowcy), jako terapeuta, który pomaga i wtedy kiedy to jest potrzebne przy przyspieszeniu rozwoju własnej kultury.

Największa sztuka i wyróżnienie takiego wychowawcy znajduje się w dobrej komunikacji. W związku z tym, wychowawca w pedagogii czasu wolnego musi być doskonały znawca mediów. I nie tylko znawca, lecz i komunikator, mentor, przewodnik, itd. gdyż pedagogia czasu

wolnego służy się masowymi środkami przekazu (radiem, telewizją, gazetami, różnymi ilustrowanymi środkami komunikacji i dziś nowymi mediami). W odróżnieniu od starego wychowawcy, który tylko wykląda i egzaminuje, wychowawca pedagogii czasu wolnego jest pedagogicznym twórcą.

Prometejski tryb życia pojmuje „czas wolny“ i wolne aktywności, jako „ludzki dramat”, który zawiera sukcesy i porażki, ale i piękne chwile. Ten typ życia ma swoją maksymę: w trudnościach się nie poniżaj, a w pomyślności się nie wywyższaj. Starzy Grecy powiedzieli by: „panta metron estin“ (wszystko jest miarą). A to znaczy, że żyje w twórczej tendencji stałego, dramatycznego wystawiania na próbę siebie, otoczenia, społeczeństwa, i w ten sposób urzeczywistni swoją emancypację.

Obserwując w kontekście „czasu wolnego“, to znaczy żywiec w polu spontanicznego działania (gra), sinergijskich hobby i twórczości, jako drogi na której odkrywa się sens ludzkiej egzystencji. Jest to światowy trinitet, i kto go w swojej postaci urzeczywistnia ten zna dlaczego się rodził, dlaczego pracuje, i dlaczego zajmuje się wolnymi aktywnościami.

Szczególnie, kiedy jest mowa o stosunku młodzieży i „czasu wolnego“, wszystkie badania pokazały że młodzież jest niekrytyczna, z małym doświadczeniem życiowym, a przy tym hiperaktywna, więc łatwiej podlega formami patologii „czasu wolnego“. Z tego wynika zadanie dla społeczeństwa:

– żeby się otwierało szereg klubów i innych instytucji w których przeprowadzało by się pozytywne aktywności „czasu wolnego“,

– we wszystkich tych instytucjach będą kompetentni organizatorzy „czasu wolnego“, którzy będą motywować młodzież, prowadzić, oraz badać wyniki „czasu wolnego“, jak i wykonywać dodatkowe prewentywne działalności, które hamują i nie zbaczają młodzież negatywnie, w jej normalnym rozwoju.

Z tego powodu konieczne jest podejmowanie badań „czasu wolnego“, gdyż wyniki tych badań nadają kierunki dalszego rozwoju programu „czasu wolnego“, jak również i hamowaniu i terapeutowaniu skutków szkodliwych postaci „czasu wolnego“. Ponieważ wolne aktywności młodzieży nie mogą odbywać się bez dobrych animatorów, organizatorów i przewodników, konieczne jest jednocześnie przysposobienie kadr, które będą moderatorami w szkołach, klubach i innych organizacjach „czasu wolnego“. Jednocześnie wolne aktywności dorosłych i młodzieży muszą się uwolnić od patologicznych form jak: pasywizm, rekrorderstwo, gry na szczęście, śund i ki (ang. pulp and kitsch), moda i złe reklamowanie.

Na podstawie interdyscyplinarne badania czasu wolnego młodzieży, wskazuje się na potrzebę górowania pozytywistycznych form czasu wolnego, które dehumanizują i poniżają młodzież, jak i na principy, sposoby i programy aktywnego czasu wolnego, pozytywnie ukierunkowanego i odpowiedzialnego za wszechstronny rozwój młodzieży, według samoaktualizacji.

Czas wolny działa kreatywnie. Dziś jest on powstaje dostępny wszystkim i dochodzi do określania czasu wolnego i ze podchodzimy naukowo do tego problemu.

STRESZCZENIE

Zagadnienie czasu wolnego jest dziś coraz częściej przedmiotem wielu badań w różnym aspekcie. Pojęcie wolnego czasu różnie jest pojmowane, w zależności od jego interpretowania. Zapewne zagadnienie to jest dziś problemem, nad którym należy się pochylić w wymiarze socjologicznym, pedagogicznym, filozoficznym. Dla postępu bardziej jakościowego i treściowego spędzania czasu wolnego potrzebna jest systematyczna praca nad wychowaniem dla czasu wolnego, na jego korzystanie, rozwijać potrzebę jego zastosowania we wszystkich możliwych modelach działalności, w których dochodzi do wyrazistości wolność osobista, wybór i samoaktywność. Z tego powodu konieczne jest podejmowanie badań „czasu wolnego“, gdyż wyniki tych badań nadają kierunki dalszego rozwoju programu „czasu wolnego“, jak również i hamowaniu i terapeutowaniu skutków szkodliwych postaci „czasu wolnego“. Zatem należy dziś jeszcze bardziej jak kiedykolwiek stawiać pytanie: jak należy spędzać czas wolny, jak go organizować. Pytanie to szczególnie dotyczy młodego pokolenia, które nie jest do końca świadome, czy jest czas i wartość.

FREE TIME IN THE COMMUNICATION AND PEDAGOGIC PROCESS

An issue of free time is nowadays more and more often the subject of many researches in many aspects. The “free time” term is variously understood depending on its interpretation. Probably this issue is nowadays the problem which should be taken into consideration in dimension of sociology, pedagogy and philosophy.

Systematic work on education for free time is necessary in order to more valuable spending free time. There is necessity of putting it into practice in every model of activity in which there is personal freedom, choice and selfactivity. Because of that reason it is necessary to do carry out “free time” research because the research results determines directions further progress of the free time programme., and also determines retardation and therapy the negative effects of destructive forms of “free time”. Therefore questions about how to spend and organize free time should be asked more strongly than ever. The question concerns especially young generation, which is not certain what time and value are.

LITERATURA

Lefebvre H., *Kritika svakidašnjeg života*, Zagreb 1988

Plenković J., *Mladi i vreme po voji*, Hrvatsko komunikološko društvo, Rijeci 2004.

Plenković J., *Slobodno vrijeme i odgoj*, Zadar 1997.

Plenković J., *Slobodno vrijeme mladeži*, Društvo prijatelja Hrvatska – Japan, Rijeka 2004.

Plenković M., *Social and communication aspects of media digitilization, Society and Technology*, Informatologija sep. spec. no.10, 2006.

Plenković M., *Tomažić Tina; Efikasnost i profitabilnost u kontekstu industrije masovnih medija*, Informatologija, 41, 2008.

Zimny J., *Ku wychowaniu katolickiemu, Wokół pedagogii katolickiej*, Stalowa Wola – Sandomierz 2007.